

Acad. Florin Gheorghe FILIP,
Vicepreședintele Academiei Române

Academia Română și tranziția către o dezvoltare durabilă

La începutul secolului XXI, omenirea este tot mai mult conștientă de faptul că nu mai poate întârzia în stabilirea unui nou tip de relații cu mediul natural într-o încercare de a realiza o dezvoltare durabilă. Pentru conceptul de dezvoltare durabilă, ale cărui baze s-au conturat în Europa cu câteva secole în urmă, există numeroase definiții. În esență este vorba de o abordare proactivă de orientare a evoluției sistemelor sociale și economice menită să permită satisfacerea nevoilor omului și societății de azi și, în același timp, să nu afecteze sistemul de mediu și resurse naturale într-o măsură care ar face ca generațiile viitoare să aibă de suferit.

În contextul demersurilor internaționale pentru o dezvoltare durabilă, academiile de științe din întreaga lume, instituții bazate pe cunoaștere, independente și respectate, nu pot să stea de o parte. Astfel, pentru început, merită a fi amintite unele constatări consemnate în Declarația Conferinței mondiale a Științei, organizată de UNESCO și International Council for Science (ICSU) în 1999. În primul rând „cunoștințele științifice au condus la rezultate remarcabile de care a beneficiat omenirea. A crescut speranța de viață, s-au descoperit tratamente pentru multe boli. Producția agricolă a crescut semnificativ în multe părți ale lumii pentru a satisface necesitățile crescânde ale populației. Dezvoltările tehnologice și folosirea noilor surse de energie au creat premisele pentru eliberarea omului de muncile istovitoare. Ele au făcut posibilă generarea unei game în continuă extindere de produse și servicii“. În același timp, „aplicațiile progreselor științifice au condus la degradarea mediului, au contribuit la dezechilibre sociale și au făcut posibilă apariția unor arme sofisticate“.

În Declarația Academii de științe ale lumii, intitulată „Transition to sustainability in the 21st Century“ (mai, 2000), se propun câteva direcții de acțiune și priorități, plecând de la conștientizarea unor fenomene și procese negative care trebuie contracarate precum: a) foamea și sărăcia care se manifestă în multe părți ale lumii, b) schimbările climaterice și degradarea calității mediului și c) creșterea diferențelor și diviziunilor între regiuni.

Față de acestea, în documentul amintit mai sus se arată *ce se poate și ce trebuie făcut* de către comunitatea științifică.

1. Realizarea unui acces mult mai echitabil la cunoștințe, materializat prin: a) îmbunătățirea educației (plecând de la observația că, până și în țările bogate, calitatea educației este inegală, b) întărirea capacităților științifice și tehnologice la nivel mondial, cu

accent pe dezvoltarea *capacităților locale*, c) eficientizarea unor rețele internaționale globale prin crearea unui „mecanism care poate localiza și transforma ceea ce știe o persoană, un grup, o firmă sau o națiune în ceva care poate fi folosit de o altă persoană, alt grup, altă firmă sau națiune” etc.

2. Generarea activă de noi cunoștințe prin: a) susținerea cercetării fundamentale și legarea ei de scopurile și nevoile societății, b) cuplarea instituțiilor locale și naționale în sisteme și rețele colaborative, c) întărirea parteneriatului în cercetare între academii, universități, guverne și sectorul privat și d) integrarea cunoștințelor sectoriale în mișcări de cercetare interdisciplinare centrate pe nevoile locale.

3. Aplicarea sistemului de valori ale comunității academice (caracterul deschis, respectul pentru adevărurile demonstrate și străduința pentru calitatea demersurilor și a soluțiilor adoptate) în scopul dezvoltării durabile prin conștientizarea opiniei publice și influențarea în sens pozitiv a guvernelor și a sectorului afacerilor.

Academia Română, credincioasă menirii sale de a se implica și influența prin mijloace specifice evoluția pozitivă a României, are vechi tradiții în această direcție. Ne vom limita doar la menționarea proiectului complex care a pregătit construcția sistemului hidroenergetic „Porțile de fier”. În ultimii ani, preocuparea Academiei Române pentru susținerea tranziției către o dezvoltare durabilă s-a amplificat. Această afirmație poate fi susținută de un număr semnificativ de lucrări complexe, interdisciplinare și deschise menite a aborda, din perspectiva și specificul Academiei Române, problemele dezvoltării durabile. O listă sumară poate cuprinde: Societatea informațională – Societatea cunoașterii, lucrările privind sistemele de decizii spațiale pentru aplicații de mediu, studiile începute referitoare la identificarea riscurilor și a măsurilor de prevenire a acestora. Studiul recent privind implicațiile exploatarea de la Roșia Montană, realizat de patru secții ale Academiei Române, este cel mai recent exemplu de angajare a instituției noastre în eforturile de a realiza o dezvoltare durabilă.

Ce s-ar mai putea și ar trebui făcut în România în continuare?

În primul rând, ar trebui alcătuit un „inventar” al necesităților societății românești care ar putea fi satisfăcute prin prisma dezvoltării durabile prin aportul științei și, în același timp, ar trebui identificate domeniile științei în care oamenii de știință români au dobândit o recunoaștere și sunt competitivi.

În al doilea rând, ar trebui analizate propunerile internaționale privind participarea organizațiilor românești de cercetare la rețelele colaborative, în special în cele propuse de inițiativa europeană ERA (spațiul comun european al cercetării).

Pe baza elementelor de mai sus, se poate întocmi o „hartă” care să descrie domeniile în care știința și cercetarea românească se pot concentra pentru a fi competitive și a servi interesul național și dezvoltarea durabilă a țării.

P. Druker arăta că „e greu de luat decizii pentru viitor, dar deciziile privind ziua de azi o construiesc pe cea de mâine”. Demersul Academiei Române are ca scop fundamentarea științifică a acestor decizii.